

Stockholm, og som han hadde festet til papiret i sine såkalte Momenter av 30. november 1944.

Svenskene stilte seg straks positive til Ditleffs planer og forslag. I tiden mellom 19. og 21. februar 1945 hadde så Folke Bernadotte sine første forhandlinger med Himmler og Ribbentrop.

Disse møtene førte til det forbausende og gledelige resultat at alle skandinaviske fanger skulle samles i én leir, i Neuengamme cirka to mil nordøst for Hamburg. Gamle, syke og mødre ble tillatt sendt direkte til Danmark. Alt arbeid med transport av fangene måtte Bernadotte love at svenskene skulle ordne.

Alt 12. mars dro den svenske Røde-Kors-ekspedisjonen med omkring 95 kjøretøyer og 250 mann inn i Tyskland for å samle de skandinaviske fangene, slik avtalen gikk ut på.

Neuengamme var en leir der fangene var utsatt for de vanlige ufattelige lidelser som følge av underernæring, sykdommer, aktiv mishandling og mangel på plass og hygiene.

Før leiren ble utpekt av Himmler som oppsamlingssted for skandinaver, var belegget omkring 40 000. Det medførte en ekstrem trangboddhet.

Da det ble bestemt at leiren skulle benyttes som oppsamlingssted for skandinaver, ble en del av leiren evakuert for å settes i en rimelig stand før skandinavene rykket inn. Hvor mange av de opprinnelige fangene som måtte fjernes for å gi plass for skandinavene, har jeg ikke kunnet fastslå, men det synes rimelig å anta at omkring 8–10 000 av det opprinnelige fangebelegget ble tatt ut og sendt andre steder i løpet av mars måned.

I løpet av mars og april flyttet så Bernadottes folk noe mellom 4500 og 5000 nordmenn og dansker fra forskjellige leirer i Tyskland delvis direkte til Sverige og delvis til Neuengamme.

Omkring halvparten kom fra Sachsenhausen, som på den tiden var en «god» leir for skandinaver, og de fleste av fangene derfra var i relativt «god» fysisk tilstand, noe som naturligvis også skyldtes at de i krigens siste par år regelmessig hadde mottatt Røde Kors-pakker fra Sverige, Danmark og Sveits.

I den tiden skandinavene oppholdt seg i Neuengamme, ble flere hundre etter hvert sendt til Sverige som «syke», samtidig som noen hundre kvinner var sendt direkte til Sverige. Antallet av skandinaver i Neuengamme lå ved evakueringen 20. april 1944 på omkring 4200–4300 og var aldri over 4300.

Britene ankom til Neuengamme få dager etter at skandinavene var evakuert. Da var leiren tom. Hva som hendte med de omkring 30 000 fangene av andre nasjonaliteter, vet vi ikke nøyaktig, men noen ble sendt til Bergen Belsen. Vi vet også at britene i begynnelsen av april fant, eller erobret, et godstog med vogndørene låst et sted i nærheten av Bremen. Da de åpnet dørene, fant de at alle vognene var overfylt med fanger, hvorav de fleste var døde. Toget skulle ha kommet fra Neuengamme. Et annet tog, også fra Neuengamme, endte opp i Neustadt, nord for Lübeck. Her ble fangene overført til fire tyske skip som lå på havnen. Den 3. mai 1944 ble disse skipene bombet av britiske fly, og sank. Det hevdes at minst 10 000 fanger, alle fra Neuengamme, omkom her.

Skandinavene ble spart for slike redsler takket være den kombinerte dansk-svenske aksjonen 20. april.

Men ennå var det likevel et betydelig antall skandinaver igjen i forskjellige leirer rundt omkring i Tyskland. Å komme disse fangene til hjelp var en komplisert oppgave, som ble ytterligere vanskeliggjort ved at sjefen for den svenske Røde Kors-kolonnen, oberst Gottfred Björk, hadde bestemt seg for å reise hjem til Sverige sammen med halvparten av de 250 som opprinnelig tilhørte Røde Kors-kolonnen. De drog hjem de første dagene av april.